

Слабченко Михайло Єлисейович

М. Слабченко

**дослідник правдивої
історії України**

Упорядник Мурашко О. С.

Михайло Слабченко народився

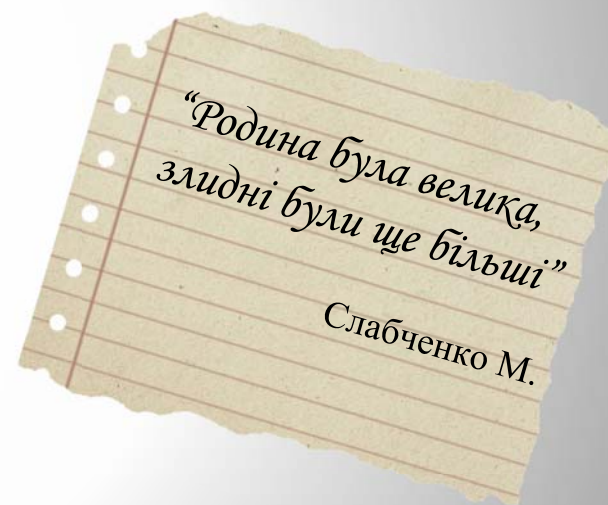
9 липня
1882 р.

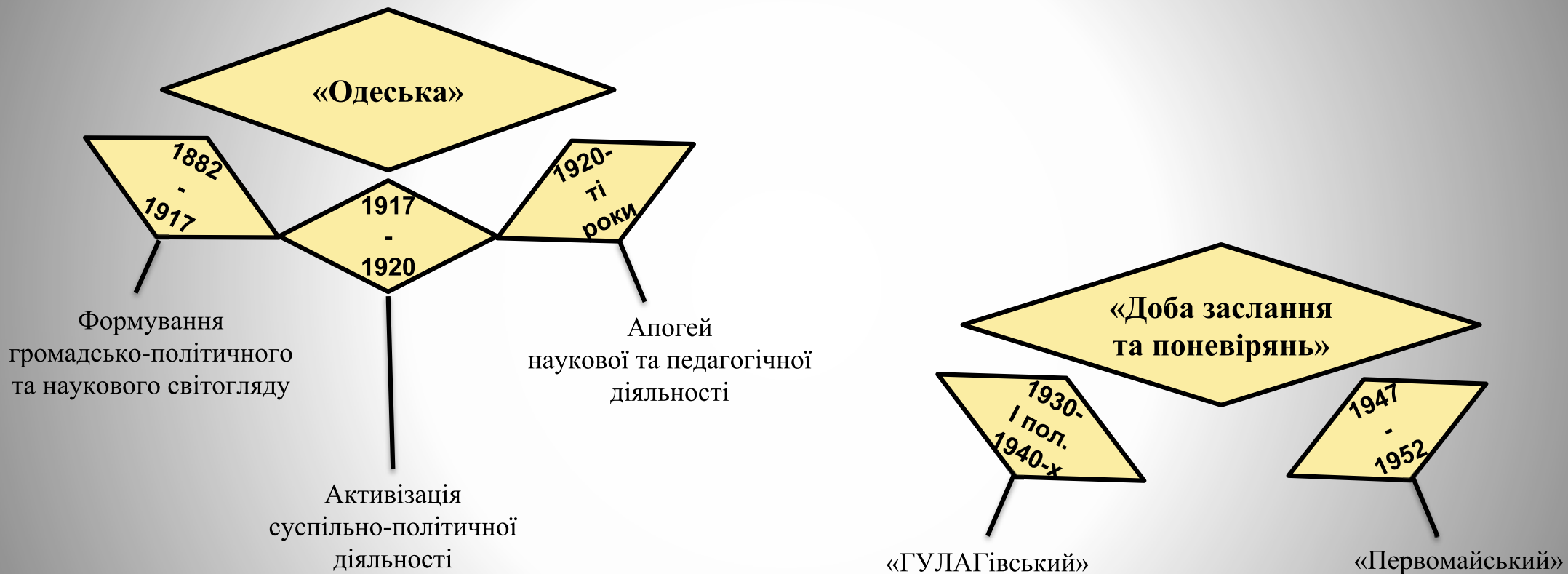
у передмісті
Одеси
у Нерубайських
хуторах

в селянській
родині

Основні доби життя М. Слабченка

Періодизація за О. Є. Музичко

◆ до 1891 р. – початкова школа (Крива Балка)

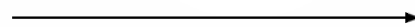
→ 3 відзнакою

◆ народна школа (Слобідка-Романовка: тоді передмістя, тепер – у межах сучасної Одеси)

◆ Одеське духовне училище

◆ Одеська духовна семінарія

На 3-му курсі виключений за організацію українського підпільного гуртка

◆ червень 1903 р. – екстерном склав іспити на атестат зрілості у 3-й одеській гімназії

Освіта

◇ 1903–1905 рр. – історико-філологічний факультет ІНУ

◇ 1905–1910 рр. – юридичний факультет ІНУ

◇ 1910–1913 рр. – аспірантура при ІНУ

◇ 1911–1912 рр. – наукове відрядження до Франції;
навчання в школі права Сорбони;
праця в архівах і бібліотеках

◇ червень 1903 р. – екстерном склав іспити на атестат зрілості в 3-й одеській гімназії

не склав магістерські іспити,
не захистив дисертації

**Військова
служба**

серпень 1912 р. – призваний до армії

серпень 1914 р. – липень 1917 р. – воював у складі діючої армії

пройшов шлях від
прапорщика до
капітана

отримав немало
нагород

дістав кілька поранень

серпень 1917 – січень 1918 р. – Петроградська військово-юридична академія

завідував відділом штабу
по збиранню
військово-історичного
матеріалу

покинув навчання
повернувся до Одеси

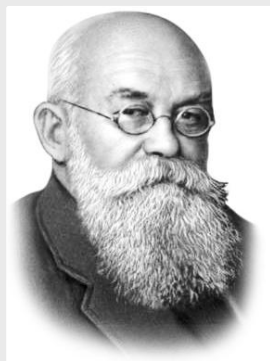
Науковець

Вплив на формування наукових поглядів М. Слабченка:

Наукова діяльність

Лінниченко
Іван
Андрійович

Грушевський
Михайло
Сергійович

Антонович
Володимир
Боніфатійович

Багалій
Дмитро
Іванович

Шпаков
Олексій
Якович

Наукова
діяльність

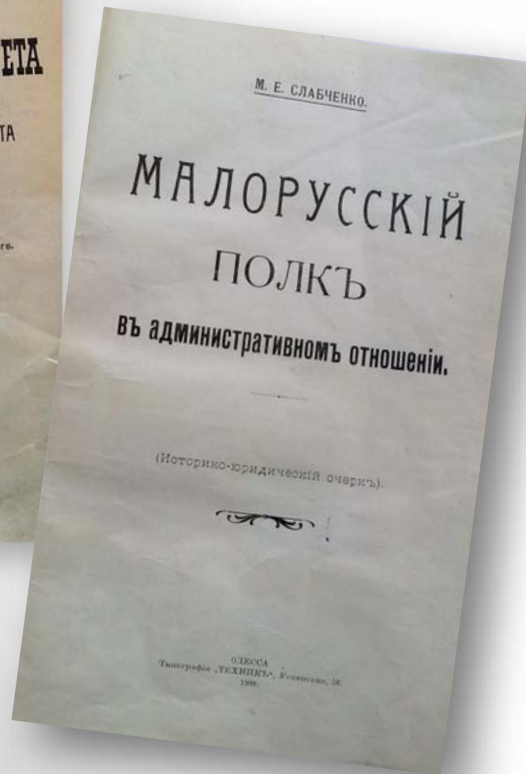
Автор близько **200 робіт**:
від багатотомних наукових монографій
до дрібних заміток у газетах

На історичну тематику опублікував
близько **45 праць**

6 підручників для закладів вищої освіти

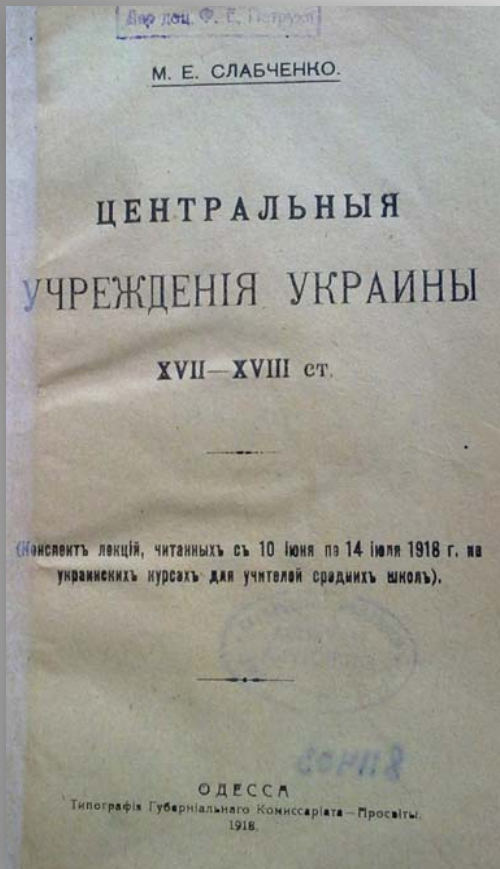
Наукова
діяльність

Історико-юридичний нарис «Малоросійський полк у адміністративному розумінні» (1909 р.) був відзначений золотою медаллю та грошовою премією; автор отримав право надрукувати працю в «Записках Новоросійського університету».

У ході роботи над працею молодий вчений дослідив багато архівних матеріалів.

Праця складається з двох частин та присвячений практично не опрацьованій на той час темі політичного та судового устрою.

Наукова
діяльність

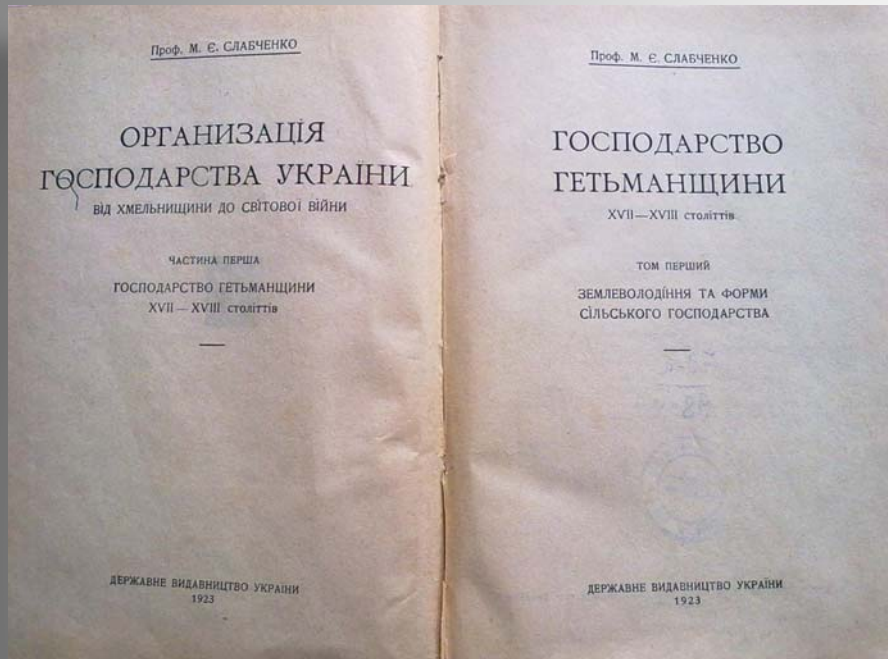

1918–1919 рр.
підручники:

«Судочинство в Україні у XVII–XVIII ст.: конспект лекцій, читаних на Одеських учительських курсах в серпні 1918 р.»

«Центральні установи України XVII–XVIII ст.: конспект лекцій, читаних з 10 червня до 14 липня 1918 р. на українських курсах для вчителів середніх шкіл»

Зберігається у Відділі рідкісних книг та рукописів
НБ ОНУ в іменному фонді Ф. С. Петруня

Роботу над основною працею «Організація господарства України від Хмельниччини до світової війни» почав у 1921 р.

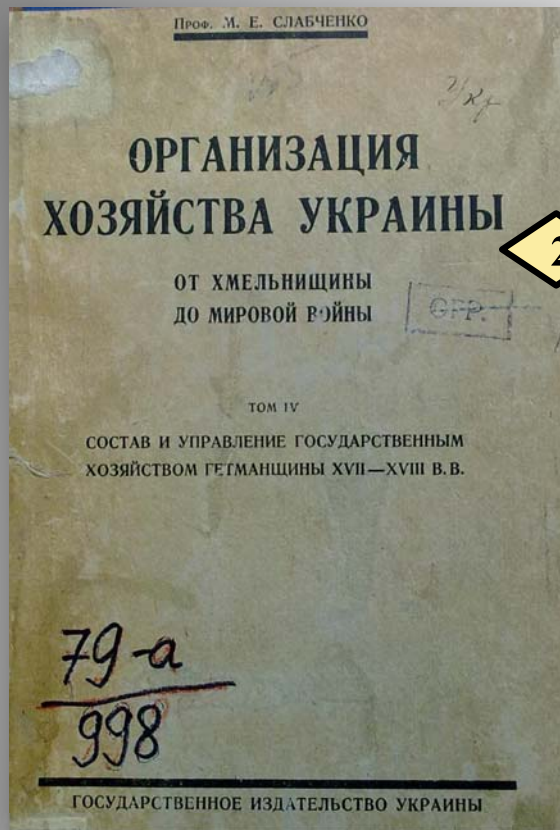
Наукова діяльність

1

За першу частину, яка мала назву «Господарство Гетьманщини XVII – XVIII ст.» (1922) науковець отримав учений ступінь магістра історії без захисту дисертації.

У передмові до цієї праці М. Слабченко писав:

«...економічно-правова історія України складається з шести частин, якими охоплюється минушина ріжних живих особистим своїм життям територій України по горизонталі й у відношенню приватного та публічного господарства по вертиқалі»

2

Другий том «Долі фабрики та промисловості в Гетьманщині в XVII–XVIII ст.», виданий у 1922 р. в Одесі, був присвячений питанню промислового виробництва в Гетьманщині в XVII–XVIII ст.

Наукова
діяльність

3

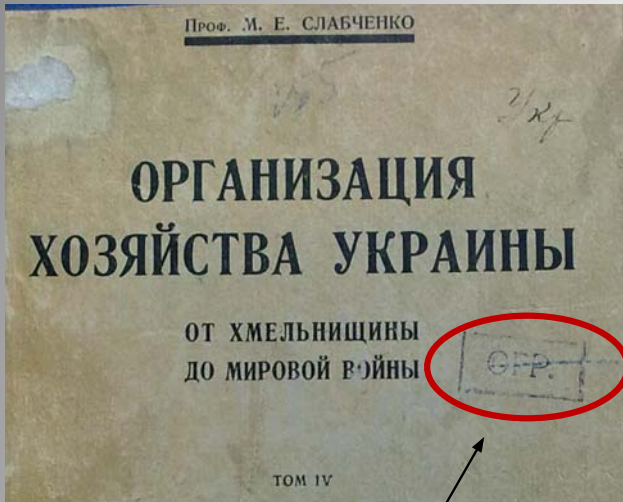
Третій том «Нариси торгівлі та торгівельного капіталізму» був надрукований у 1923 р. в Одесі. Це видання було присвячене розвитку торгівлі в Україні та торговим відносинам.

4

Четвертий том «Склад та управління державним господарством Гетьманщині в XVII–XVIII ст.» був виданий у 1923 р. Праця присвячена публічно-державному господарству Гетьманщини.

Це видання, як і його автор, були репресовані

Наукова діяльність

«ограничено», тобто обмежено

Інвентарна книга НБ ОНУ

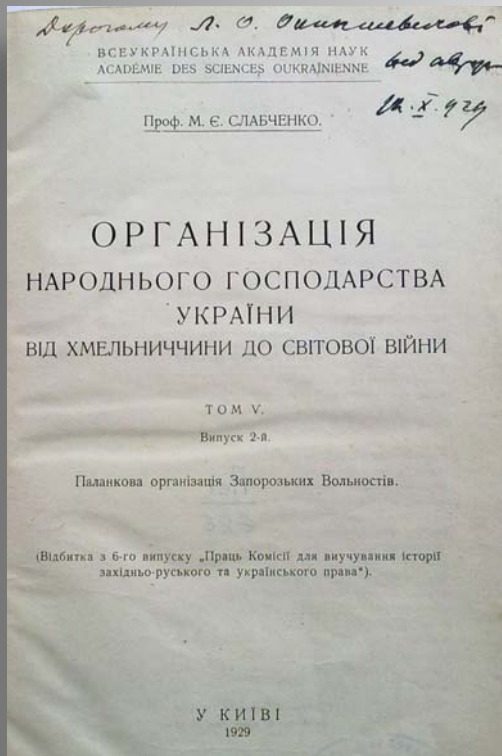
1959 р.

13046,31

Дата	Инвент. №	Автор	Назва	Видавництво	Рік видав.	Ціна		Звідки постуило, коли, № рахунку	Шлфр	Шлфр	Види варт.
						книги крб.	опроба коп.				
4-Г	641908	Дорошенко, М. и др.	Словник ділової мови. (Проект)	Харків	1930	1	60	из спецфонда 04 авг 1936	21-1265		
	641901	Мироненко, М.	Нариси з української мови.	"	1929	20	-	"	28-110		
	641902	Слабченко, М.Е.	Организация хозяйства Украины. Т. IV	"	1925	30	-	"	79-98		
	641903	"	" " " " " Т. IV	"	"	20	-	"	79-98		
	641904	Хоменко, Б. С.	Шевченко на прилученні	Київ	1925	1	-	"	29-14		В. В.
	641905	Д. Д.	Угорська Русь	"	1914	1	-	"	79-98		В. В.

106260	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	52-174
106264	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	123-124
106265	Зеленський І.	"	Квітка польки ілюстрована ф.	Warszawa	1899	2	-	"	"	"	79-566
106266	"	"	"	"	"	2	-	"	"	"	79-566
106264	Сладченко М.Б.	"	Організація хоз-ва України. Доз-во стипендіатів 17-194. т. II.	Одесса	1922	20	-	В. В. Б. В. Л. А. 13. 7. 1933	"	"	79-878
106268	Зуздюдиць М.	"	Епіграмі до Лебедя 184	"	"	23	-	"	"	"	64-308
106269	"	"	"	"	"	24	-	"	"	"	52-174
106270	Сладченко М.Б.	"	Організація хоз-ва України т. I.	Одесса	1922	20	-	В. В. Б. В. Л. А.	"	"	79-878
106271	"	"	" т. II	"	1925	30	-	Акт: 12. 4. 1936.	"	"	79-878
106272	"	"	Матеріали до організації хоз-ва	"	1927	24	-	13. 1. 3.	"	"	79-925
106273	Зуздюдиць М.	"	Епіграмі до Лебедя 184	"	"	19	-	"	"	"	64-308
106274	"	"	" " " " " 185	"	"	16	-	"	"	"	12-1735
						560		120395			

У 1956 р. книга була вилучена з основного фонду, потрапивши до спецфонду.
У 1959 р. книга була повернена до основного фонду бібліотеки.

5

П'ятий том «Організація господарства на Запоріжжі. Т. 5, вип. 1: Економічно-соціальний уклад Січі» не був виданий. Зберігається в Центральному державному архіві.

За дослідженням проф. А. В. Санцевича

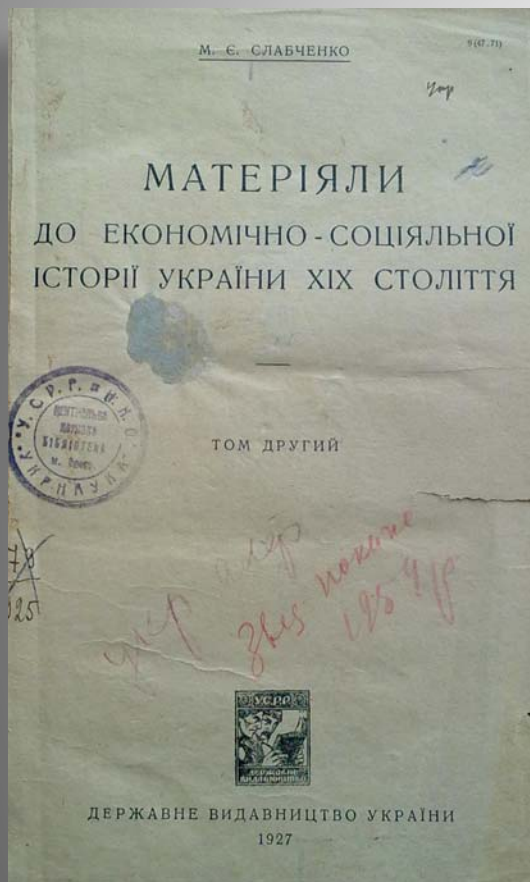
5

П'ятий том «Організація народного господарства України від Хмельниччини до світової війни. Т. 5, вип. 2: Паланкова організація Запорозьких Вольностей» (Київ, 1929) є раритетним виданням

Зберігається у Відділі рідкісних книг та рукописів
НБ ОНУ в іменному фонді Ф. Є. Петруня

Наукова
діяльність

Наукова
діяльність

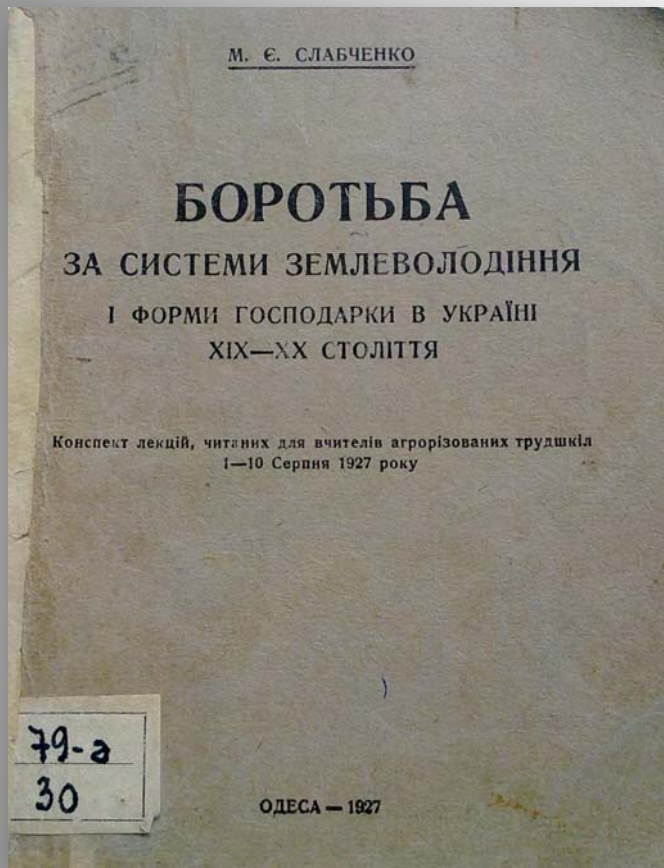
Фундаментальна праця
«Матеріали до економічно-соціальної історії України ХІХ ст.» у 2-х
частинах
1925–1927

У передмові зазначено:

*«Книга, що оце її пускається в світ, має хоч до певної міри
заповнити прогалину, що живо відчувається в нашій
економічно-історичній науці»*

Слабченко М.

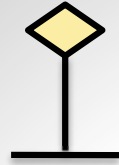
Наукова
діяльність

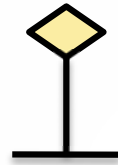
Конспект лекцій М. Є. Слабченка, читаних для вчителів агрорізованих трудшкіл 1—10 серпня 1927 р.

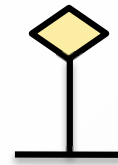
Викладач

лекції з історії та права України на одеських
учительських курсах українознавства

працював в одеських школах та гімназіях,
зокрема, Маріїнській

Одеський інститут народної освіти,
факультет професійної освіти

1920 – 1930 рр. – професор Одеського інституту народної освіти

Викладач-
вчений

викладав: історію класової боротьби в Україні
курс давньої та нової історії України
соціологічний курс історії розвитку суспільства
курс історично-соціологічного побуту

створив кабінет історії

створив семінар підвищеного типу з соціально-
правової та економічної історії України

організував власну школу істориків (Т. Слабченко, І. Бровер, С. Ковбасюк, М. Рубінштейн та інші; загалом близько 40 осіб)

**Громадсько-
політичний
діяч**

1904
–
1918

член Української соціал-демократичної робітничої партії

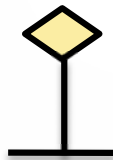
до
осені
1918

член лівої фракції Української партії соціалістів-революціонерів

з
квітня
1919

зблизився з «боротьбістами»

→ організаційно оформлений
лівим крило УПСР

намічене зближення з більшовиками розстроїлося

виникло розчарування у всіх партіях

наприкінці 1918 – початку 1919 рр. – відійшов від політичної діяльності

**Період
навчання**

Студентська громада
Студентське науково-літературне товариство
Слов'янське благочинне товариство Кирила та Мефодія
Товариство «Просвіта» в Одесі
Одеське бібліографічне товариство при ІНУ

**1917
–
1920**

Підготовка шкільних програм та документів для відкриття української школи в Одесі
Сприяв М. Аркасу при створенні товариства «Просвіта» в Миколаєві
Співпрацював з Центральною Радою
Публіцист в одеських газетах (1918 – редактор газети «Вільне життя»)

**Громадська
діяльність**

1920
—
1930

Громадська
діяльність

- член Українського бібліографічного товариства (1923–1930)
- очолював соціально-історичну секцію Одеської комісії краєзнавства при ВУАН(1923–1930)
- працював у Одеській крайовій комісії охорони пам'яток культури (1926)
- член Київського товариство Нестора-літописця (з 1926)
- член Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства (з 1926)
- співробітник комісії історії західноруського та українського права при ВУАН
- співробітник комісії порайонного дослідження історії України при ВУАН

Один із
засновників

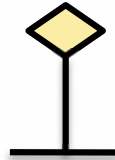
Одеського археологічного інституту (1921)
Одеського наукового товариства при Академії Наук (1926)
філії Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури (1926–1930)

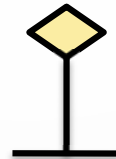
перший почав викладати предмети виключно українською мовою

вводив українознавчі дисципліни

боровся за кожну книжку і статтю, надруковану в Одесі українською мовою

як фахівець-україніст діяв у архівах, музеях, театрах, на кіностудіях, в наукових товариствах

Український
патріот

Михайла Слабченко оголосили «носієм українського буржуазного націоналізму»

осудили за сфабрикованою справою «Спілка визволення України»

засуджений на 6 років позбавлення волі

вирок Верховного Суду України 19 квітня 1930 р.

до середини 1933 р. – Ярославський політизолятор

до 1936 р. – ув'язнення на Великому Соловецькому острові

1937 р. – повторно засуджений на 10 років (перебував на Колимі, в Уфі, Йошкар-Олі)

1944 р. – звільнився за амністією

Український
патріот

1944 р. – після звільнення оселився на Астраханщині

1947 р. – переїхав до м. Первомайська (Миколаївська обл.), де працював шкільним учителем, викладав іноземні мови

1949 р. – звільнений зі школи і залишився без роботи

Помер М. Є. Слабченко 27 листопада 1952 р.

**Визнання
та вшанування
пам'яті**

Визнання

- ◇ січень 1928 р. – було присвоєно ступінь доктора історії української культури
- ◇ 1929 р. – обрано дійсним членом Всеукраїнської академії наук
- ◇ березень 1959 р. – вирок суду 1937 р. був скасований
- ◇ 11 серпня 1989 р. – Рішенням Верховного Суду УРСР М. Є. Слабченко було реабілітовано за справою «Спілка визволення України»
- ◇ жовтень 1990 р. – поновили у складі АН України

Вшанування
пам'яті

згадано прізвище на меморіальній дошці серед інших діячів одеської «Просвіти» 1905–1909 рр. (м. Одеса, вул. Софіївська, 30).

1995 р. було проведено наукову конференцію (Одеса) та випущено збірку статей «Академік Михайло Єлисейович Слабченко: наукова спадщина і життєвий шлях»

від 2014 р. запроваджено стипендію імені М. Слабченка для студентів ОНУ імені І. І. Мечникова спеціалізації «Історія України»

12 жовтня 2015 р. – встановлено меморіальну дошку М. Є. Слабченку на будівлі головного корпусу ОНУ імені І. І. Мечникова

**Основна
література про
життя та
діяльність**

Хмарський В. М. Слабченко Михайло Єлісейович / В. М. Хмарський // Професори Одеського (Новоросійського) університету. Т. 4. – Вид. 2-е, допов. – Одеса, 2005. – С. 119–123.

СЛАБЧЕНКО
Михайло Єлісейович

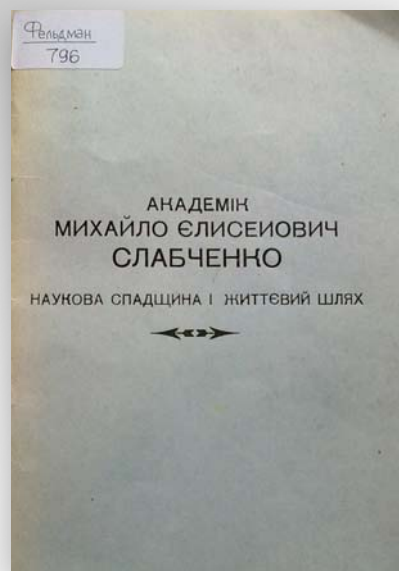
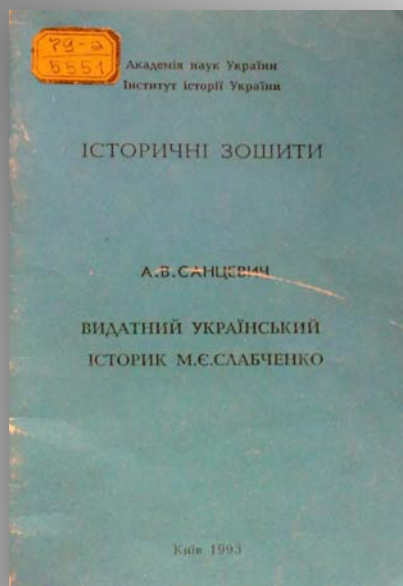
*Видатний український історик,
академік ВУАН*

М. Є. Слабченко народився 27 листопада 1882 р. у Нербайських хуторах Одеського повіту Херсонської губернії. До 1891 р. навчався у початковій школі в Кривій Балці. Після переїзду родини до Слобідки-Романовки (тоді передмістя, а тепер — у межах сучасної Одеси) відвідував народну школу. Потім було навчання у духовній школі, а згодом у духовній семінарії. На третьому курсі за написання в'дливих епіграм і злих карикатур на викладачів і адміністрацію його було виключено з семінарії. Середню освіту здобув у червні 1903 р., склавши екстерном іспити на атестат зрілості у третій одеській гімназії.

З серпня 1903 р. М. Є. Слабченко — студент Новоросійського університету. До осені 1905 р. навчався (з перервою) на історико-філологічному факультеті, а потім перейшов на перший курс юридичного факультету. У студентські роки він захопився політичною, юридичною і соціально-економічною історією України XVII—XVIII ст. Його робота “Малорусский полк в административном отношении” (1903) здобула золоту медаль та право бути надрукованою в “Записках” ІНУ. Закінчив навчання у 1910 р. зі ступенем кандидата права і був залишений при кафедрі російської історії для підготовки до професорського звання (без грошового утримання). Паралельно працював викладачем приватної гімназії Ковриги, в редакції “Южно-русского мелиоративного бюллетеня”, хронікером “Одесского листка”, давав приватні уроки. Влітку 1911 р. за допомогою наукового керівника професора І. А. Линниченка його як стипендіата було відряджено до Парижа для поглиблення знань у Сорбонні та школі права.

У серпні 1912 р. достроково М. Є. Слабченко був викликаний і при-

Санцевич А. В. Видатний український історик М. Є. Слабченко / А. В. Санцевич. – Київ, 1993. – 70 с. – (Історичні зошити).

Академік Михайло Єлисейович Слабченко: наукова спадщина і життєвий шлях : зб. ст. – Одеса, 1995. – 124 с.

**Складено за
матеріалами:**

- Водотика С. Г. Слабченко Михайло Єлисейович. *Енциклопедія історії України* / Інститут історії України НАН України
- Гончарук Т. Вшанування пам'яті видатного історика-козакознавця Михайла Слабченка. *Чорноморська минувшина*. 2015. Вип. 10. С. 112.
- Ложешник А. С. Історіографічний аспект вивчення історії Гетьманщини одеськими дослідниками XIX – першої третини XX ст. (за матеріалами фондів Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова). *Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*. 2018. Т. 23, вип. 2(20). С. 98–114.
- Мерзлякова С. О. Наукова спадщина М. Є. Слабченка. *Вісн. Одес. нац. ун-ту*. 2010. Т. 15, вип. 21 : Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. С. 98–109.
- Музичко О. Слабченко Михайло Єлисейович. *Дослідники історії Південної України* : біобібліогр. довід. Т. 2 / упоряд. І. Лиман. Київ, 2016. С.
- Музичко О. Слабченко Михайло Єлисейович. *Одеські історики*. Т. 1 : початок XIX – середина XX ст. Одеса, 2009. С. 362–365.
- Полонська Н. 9 липня 1882 року народився Михайло Слабченко – видатний український історик і правник, замордований радянським режимом. *Рідна країна : світоглядний портал*. Україна ; 9 лип. 2020 ; 10:52. URL: <https://bit.ly/3bOXyuP> (дата звернення: 05.07.2022).
- Слабченко Михайло Єлисейович. *Шкварець В. П. Миколаївці: визначні історики і краєзнавці минулого* : навч. посіб. Миколаїв, 2004. С. 33–36.
- Хмарський В. М. Слабченко Михайло Єлисейович. *Професори Одеського (Новоросійського) університету*. Т. 4. Вид. 2-е, допов. Одеса, 2005. С. 119–123.
- Шевчук А. В. До питання щодо біографії Михайла Єлисейовича Слабченка. *Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (20 трав. 2011 р.). Суми, 2011. Ч. 2. С. 79–82.

